

Suzan Mejklin Stivenson

RADOSNO DETE
Montesori

Globalna mudrost od rođenja do treće godine

Prevela s engleskog: Irena Mitrović

Naslov originala:
THE JOYFUL CHILD
Montessori, Global Wisdom for Birth to Three
Susan Mayclin Stephenson

Copyright © 2013 Susan Mayclin Stivenson

Korice: © Ursula Melvin Carroll

Za srpsko izdanje © Propolis Books 2021

Delovi ove knjige bili su prvo objavljeni kao *Radosno dete*,
izdanja 2001–2010 i u japanskom izdanju *Dechita, Dechita, Dechita*
(*Ja mogu, ja mogu, ja mogu*)

Ilustracije: Deca ovog uzrasta ne poziraju za sliku. Mnogo slika
napravljeno je mobilnim telefonima ili drugim načinima koji su doveli
do nižeg kvaliteta slike da bi se sačuvali važni trenuci. Najviše slika
napravila je autorka. Zahvalna je za slike, komentare i korekcije porodice
i prijatelja širom sveta.

Sva prava zadržana. Preštampavanje i umnožavanje zabranjeno u
delovima i u celini.

*Svaki put kada se dete rodi ono sa sobom donosi nadu
da se bog još uvek nije razočarao u ljude.*

Rabindranat Tagore,
indijski pesnik, laureat i poštovalac Marije Montesori

Posmatranje dokazuje da su mala deca obdarena posebnim psihičkim moćima i ukazuje na nove načine njihovog korišćenja, kroz bukvalno „obrazovanje u saradnji sa prirodom.“ To je početak novog puta na kome ne uči učitelj dete, već dete uči učitelja.

Marija Montesori

SADRŽAJ

Uvod... 9

Predgovor... 11

PRVI DEO, PRVA GODINA

Prva godina: čula... 16

Pre rođenja; muzika i jezik; komunikacija plačem; gledanje i obrađivanje; upijajući um; materijali

Prva godina: pružanje i hvatanje... 33

Razvoj pokreta; igračke koje pomažu prirodnom razvoju pokreta; prirodni materijali kao igračke

Prva godina: sedenje i rad... 41

Detetov rad; jedenje i rad tokom sedenja; bezbednosni aspekt novih motoričkih sposobnosti; broj igračaka i vraćanje na mesto; predlozi za igračke

Prva godina: puzanje, uspravljanje, stajanje i hodanje... 51

Sloboda pokreta; bezbedno prirodno okruženje; puzanje, uspravljanje, stajanje i hodanje; igračke i oprema za pomoć razvoju kretanja

Kraj prve godine: jedinstven razvoj i detetovo samopoštovanje... 63

Razvojni put svakog deteta je jedinstven; pomoć početnom stvaranju dobre slike o sebi; priprema kuće za doček novorođenčeta; oblačenje za slobodno kretanje; vezanost i odvajanje, priprema za prestanak dojenja i korišćenje noše; znakovni jezik i eliminacija komunikacije; materijali koji pomažu optimalnom rastu i razvoju u prvoj godini; bezuslovna ljubav; kraj prve godine

DRUGI DEO, OD PRVE DO TREĆE GODINE... 82

Od prve do treće godine: Briga o sebi, drugima i okruženju... 83

Učešće u realnom porodičnom životu; vrste svakodnevnih aktivnosti; radno okruženje i koncentracija; materijali; skidanje i oblačenje; mesto za sve i sve na svom mestu; detetov cilj; potrebe roditelja; detetovo istraživanje društvenih pravila; učimo podučavajući a NE korigujući; davanje izbora

Od prve do treće godine: Igračke i slagalice... 105

Izbor igračaka; organizacija i rotiranje igračaka; kako se igračke vraćaju na mesto; poštovanje koncentracije; vizuelna diskriminacija i kontrola oko-ruka; slagalice; igra

Od prve do treće godine: Muzika... 117

Ugranje i pevanje; udaraljke i drugi muzički materijali

Od prve do treće godine: Jezik... 124

Slušanje je prvo; drugi jezik; slušanje i uključivanje deteta u razgovor; rečnik, reči, slike i knjige; formalni jezik; pričanje priča, čitanje i pisanje slova; lekcija u dva nivoa; ujedanje; mašta? laganje?; materijali; pomoć razvoju jezika

Od prve do treće godine: Umetnost... 143

Umetnost je više od crtanja; materijali za umetnost; vrednovanje umetnosti; umetnički rad

Od prve do treće godine: Ljudi... 150

Svakodnevni život ljudi na svetu; materijali

Od prve do treće godine: Biljke i životinje... 157

Urođena ljubav prema prirodi; iskustvo sa biljkama i njihovim imenima; baštovanstvo; posmatranje životinja i briga o njima; materijali

Od prve do treće godine: Prirodne nauke i matematika... 167

Početak prirodnih nauka; počeci matematike

TREĆI DEO, ODRASLI

Od rođenja do treće godine: Priprema okruženja... 172

Šta nam je potrebno za novorođenče?; bezbednost; opšti principi u vezi s okruženjem; okruženje i upijajući um; spoljašnje okruženje; materijali; zaključak

Od rođenja do treće godine: Roditeljstvo i podučavanje... 187

Lak porođaj; svakodnevni život s porodicom; oblačenje i materijali; razvijanje poverenja u svet; nežan početak i uloga oca; osećaj za red; promena okruženja; detetove potrebe; modelovanje, postavljanje granica i tajm-aut; obrazovni materijali od rođenja do treće godine; zaključak

PRILOG

Kako se odviklo od dojenja (detetova perspektiva)... 219

Poređenje Montesori prakse sa decom od rođenja do tri godine i tradicionalne prakse dece istog uzrasta u Butanu... 241

Marija Montesori... 272

Montesori program za pomoć u ranom detinjstvu... 274

O autorki... 278

Zahvalnice... 280

Uvod

Otkrića Marije Montesori potpuno su promenila naš doživljaj deteta i razvijanje života od najranijih trenutaka. Ne samo da je ona otkrila ogromni unutrašnji potencijal skriven u naizgled maloj nemoćnoj bebi, već i načine da nam pomogne da podržimo taj potencijal od početka života.

Važno je buduće roditelje informisati o ovome u pravom trenutku, tako da imaju dovoljno vremena za pripremu. I važno je doći do mladih tokom adolescencije kada ispituju svoje potencijale i pokušavaju da razumeju telo i mozak koji se menjaju, kada tragaju za odgovorima na pitanje ko su i šta je njihova uloga.

Suzan Mejklin Stivenson uverila se svojim očima tokom mnogo godina da su ovi principi uspešni u svakoj zemlji, svakoj kulturi. U knjizi *Radosno dete* Suzan je podelila ono što zna o detetu u prve tri godine života na elegantan i saosećajan način. Sigurna sam da će njene reči pomoći u stvaranju boljeg života za decu širom sveta.

Silvana Kvatroki Montanaro, doktorka medicine
Osnivačica Montesori treninga za pomoć ranom detinjstvu Međunarodne
Montesori asocijacije

■ PREDGOVOR

Sićušno seme koje u plodnoj zemlji raste izloženo pravoj količini sunčeve svetlosti, toplote i vlažnosti porašće u zdravu, veličanstvenu biljku. Punoglavci žabe znaju koliko dugo treba da budu u vodi i kada je vreme da pređu u novo okruženje, na kopno. Kao i biljci, bebi je potrebno bogato okruženje, ne samo u fizičkom, već i u emocionalnom smislu i ono će iz njega uzeti ono što mu je potrebno da napreduje. I kao i žabi, potrebno mu je da se okruženje menja prema njegovim periodima razvoja.

Verujem da se beba rađa sa svim instinktima potrebnim da napreduje i bude srećna kada su njene potrebe ispunjene. Ali kakvo okruženje odgovara njenim potrebama? Topao majčin zagrljaj odmah po porođaju budi saosećanje i to je početak učenja o tome kako ljudska bića treba da se odnose jedna prema drugima. A šta onda?

Svaka kultura poseduje mudrost, ali je u modernim vremenima veliki deo te mudrosti izgubljen. Prve tri godine života su previše važne da bi se tokom njih eksperimentisalo, ali uputstva dr Montessori koja su u ovoj knjizi prikazana pokazala su se tačnim širom sveta, bez obzira na detetovu kulturu, duže od stotinu godina. Cilj ove knjige je da pomogne roditeljima da traže, otkriju, cene i podrže mentalne, fizičke i emocionalne

potrebe deteta tokom prve tri godine života.

Iako se bavim ovom temom duže od pedeset godina, još uvek učim. Sećam se situacije kada su mi se oči otvorile na potpuno drugačiji način. Bilo je to tokom jednog od prvih Montessori treninga za pomoć ranom detinjstvu u SAD, koji je prvi put održan u Italiji 1947. godine. Prvi slajd prikazivao je malo dete koje se naginje ka akvarijumu i vadi vodu narandžastom šoljom. Mentalno sam se pripremila da govorim o tome kako odvući pažnju deteta od neodgovarajuće aktivnosti. Ali sam se veoma iznenadila onim što je usledilo.

Na sledećem slajdu ovo dete, staro samo dve godine, uklonilo je najveći deo vode iz akvarijuma, šolju po šolju, u kantu na podu, a pažljivo je ostavilo dovoljno vode za ribe. Zatim je obrisalo zelene naslage sa unutrašnjih zidova akvarijuma i nežno ga ponovo napunilo vodom sa česme. Konačno je uzelo mali portfiš i obrisalo barice vode koje je napravilo tokom ovog posla.

Bila sam zapanjena. Već sam godinama radila sa decom od dve godine do zrelosti i nikada nisam mogla da zamislim da je dvogodišnje dete sposobno za ovako nešto.

Podučavanje na Montessori način je uvek za mene bilo veliko zadovoljstvo, ali sam tog dana shvatila da, ako hoćemo da dobijemo najbolje rezultate u podržavanju dečjeg potencijala, a time i cele ljudske vrste, moramo da naučimo više o detetu od rođenja do treće godine. Godinama sam nastavila da učim i da delim sa drugima ono što sam otkrila. Knjiga *Radosno*

dete koristi se na predavanjima o ljudskom razvoju u srednjim školama, što me veoma raduje. Sigurna sam da će ti mladi ljudi biti veoma posebni roditelji.

Veliki deo informacija iz ove knjige preveden je na druge jezike. Japanski prevod nosi naziv „Ja mogu, ja mogu, ja mogu” i koristi se kod onlajn kurseva za roditelje. Nadam se da će vam pomoći da razumete i cenite čudo prvih godina života i da će vas inspirisati da učite i dalje.

Suzan Mejklin Stivenson

PRVI DEO,
PRVA GODINA

PRVA GODINA: ČULA

Period pre rođenja

Vrlo malo znamo o tome šta beba doživljava tokom devet meseci u materici, ali se sigurno mnogo toga dešava tokom ovog perioda. Koža, prvi i najvažniji čulni organ, formira se posle sedam do osam nedelja trudnoće. Čulo mirisa spremno

je za funkcionisanje do drugog meseca trudnoće. Čulo ukusa aktivno je do trećeg meseca. A strukturni razvoj uha završava se između drugog i petog meseca.

Ne možemo tačno znati šta beba oseća, čulno doživljava, misli i razume. Ali znamo da reaguje na glasove, zvukove i muziku. Zato je najbolje što joj možemo ponuditi da svakodnevno provodimo mirno vreme tokom kojeg s njom pričamo, pevamo joj i slušamo lepu muziku. Stručnjaci koji se bave razvojem govora kažu da učenje maternjeg jezika počinje u materici. Tokom proučavanja života velikih kompozitora otkriveno je da su bili izloženi kvalitetnoj muzici još tokom trudnoće. Poznati britanski violinista Jehudi Menjuhin verovao je da je njegov talenat za muziku delom nastao zato što su njegovi roditelji stalno pevali i svirali pre nego što je rođen. Roditelji koji peva-

ju bebi tokom trudnoće kažu da su te pesme za bebu umirujuće posle rođenja.

Moguće je da fetus upija određene karakteristike ritma maternjeg jezika. Na neki način, fetus već radi, uči jezik!

Silvana Montanaro

U *Suzuki* muzičkoj školi u gradu Macumoto u Japanu 1995. godine srela sam se sa Šiničijem Suzukijem. Razmenjivali smo ideje o okruženju za malu decu. Montesori i Suzuki imaju isti cilj – razvijanje dobre veze između deteta i odraslog, omogućavanje detetu da oseti radost uspeha i razvije talente i ostvarenje mira u svetu ispunjavanjem razvojnih potreba dece. Razgovarali smo o najboljem načinu da se deci u tome pomogne i složili se da taj rad mora početi pre rođenja.

Muzika i jezik

Tokom prvih dana, meseci i prve godine života, beba je posebno zainteresovana za zvuk ljudskog glasa i zato posmatra lice i usta onoga ko govori. Nije slučajno što je razdaljina koju novorođenče vidi upravo ona između njegovog lica i lica majke dok ga doji. Verovatno se upravo tokom dojenja najbolje ostvaruju prva iskustva u komunikaciji. Detetovo ogromno interesovanje za jezik i pripremu za govor možemo da zadovoljimo tako što ćemo razgovetno govoriti, nećemo neprirodno podizati glas kao što radimo kada se obraćamo kućnim ljubimcima, niti ćemo se detetu obraćati pojednostavljenim jezikom. Možemo

da pričamo zanimljive i smešne priče iz naših života, recitujemo svoje omiljene pesme, govorimo o onome što trenutno radimo: „Sada ti perem stopala, trljam svaki prst da bi bio čist” i uživamo u ovoj važnoj komunikaciji. I možemo da slušamo: muziku, tišinu, jedni druge.

Dete je oduševljeno kada mu se govori o menjanju pelena i presvlačenju.

Odrasli mogu uključiti u razgovor čak i najmlađe dete na ovaj način: kada beba ispusti zvuk, imitirajte visinu i dužinu zvuka. Na primer, ako beba kaže: „Maaaa ga” i odrasli kaže: „Maaaa ga”. Najčešće se dobija iznenađujuća reakcija deteta kada se ovo desi prvi put, kao da dete kaže: „Konačno me neko razume i govori mojim jezikom!” Posle nekoliko ovakvih iskustava mnoga deca će početi namerno da ispuštaju glasove koje ćete imitirati i konačno će pokušati da imitiraju glasove odraslih. Ovo je uzbudljiva prva komunikacija za obe strane. Iako beba ne govori, to je stvarna komunikacija.